

एक साताको बीचमा धेरै नै अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू राहतका कार्यक्रम लिएर आउन थाले । अहिले पनि ती आइएनजीओहरू कार्यरत नै छन् । केन्द्रविन्दु गोरखा भएकाले धेरै क्षति बेहोरेको गोरखाको उद्धार तथा राहतका कार्य पनि सन्तोषजनक भयो । आठ वटा विभिन्न क्लस्टर बनाएर काम हुन थालेपछि गोरखाको उद्धार र राहत कार्यक्रमको प्रसंसा हुन थाल्यो । गोरखा अनुगमनमा आएका र एष्टपति रामबरण यादवले मुखै खोलेर भने 'पीडित १४ जिल्लामध्य गोरखाको उद्धार तथा राहतको काम उत्कृष्ट पाएको छु । यसअघि आएका प्रधानमन्त्री सुशील कोइरालाले पनि गोरखाको जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिको कार्यसम्पादन उत्कृष्ट रहेको भनेर प्रसंसा गरे । गोरखा भूकम्पपछिको उद्धार तथा राहतको कामको प्रसंसा गर्दै राजधानीबाट आउने सभासद तथा नेताहरू पनि 'गोरखा मोडल' भनेर मुक्तकण्ठले प्रसंसा गर्ने गर्छन् । यसको संपूर्ण जस जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिको चुस्त टिमलाई दिन्छन् समितिका अध्यक्ष तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारी उद्व तिमल्सेना । जो बिहान छ बजेदेखि राती करिब ११ बजेसम्म खटेर काम गरे । 'राजनीतिक दलको यस्तो सहयोग भयो कि, उहाँहरू सबै उद्धार र राहतका लागि एकजुट हुनुभयो । फरक विचार, फरक पार्टी भन्ने भानै भएन । उहाँहरूको पछिसम्मको सम्बन्ध पनि राम्रो भन्ने वातावरण सिर्जना भयो । 'क्वीक डिस्जिन' गर्नुपर्ने हुन्थ्यो । निर्णय गर्थे । सबैले ठिक छ भनेर उत्साहित बनाउनु हुन्थ्यो । अर्को कुरा कर्मचारी, सेना, प्रहरीहरू पनि निकै खटिनु भयो । कतिपय जागिर त हो नि भनेर आलटाल गर्ने गर्छन् नि, त्यस्तो गर्नुभएन । आफ्नो राष्ट्रसेवाको लामो अनुभवलाई पनि उनले जस दिए । 'पहिले म एलडीओ भनेर काम गर्दा सर्वसाधारणसंग मिलेर

बन हतारा विमान उपसामात क्लस्टर) बनाएर कार्यविभाजन गर्दा काम धेरै चुस्त भयो । हेलिकोप्टर उडानको जिम्मा एक जनालाई, यातायातको अर्को जनालाई, राहत सामग्री संकलन अर्कोलाई, वितरणको जिम्मा अर्कोलाई, उपचारको जिम्मा अर्कोलाई दिएर कार्यविभाजन गर्दा काम प्रभावकारी बनेको हो । दोस्रो चरणको राहत कार्यक्रममा पनि क्लस्टर बनाएर गरेको काम प्रभावकारी बनेको प्रमुख जिल्ला अधिकारी तिमल्सेनाको भनाइ छ । 'जब तत्काल उद्धार गर्नुपर्ने चरण सकियो, अनि हामीले दीर्घकालीन काम गर्ने गरी क्लस्टर बनायौं । अहिले स्वास्थ्य क्लस्टर, खानेपानी तथा सरसफाइ क्लस्टर, आवास क्लस्टर, शिक्षा क्लस्टर, खाद्यान्न क्लस्टर जस्ता क्लस्टरले आफ्नै ढंगले काम गरिरहेका छन् । उनी भन्छन् 'यसो गर्दा श्रम विभाजन पनि हुने, काम दोहोरिने समस्या पनि नहुने, सबैले भूमिका पाउँदा सबैको सक्रियता पनि हुने । यसरी हामी सफल भयौं । सबैको तालमेल मिलेकाले कार्यसम्पादनमा सफलता मिलेको उनको सम्झना छ । विभिन्न क्लस्टर प्रमुखको नाम अफै उनी लिइरहन्छन् । गोरखाको उद्धार तथा राहत वितरणको काम उत्कृष्ट हुनुमा केन्द्रको सहयोग पनि ठूलो छ । तात्कालीक उद्धारका लागि, राहतका लागि बजेट माग गर्ने वित्तिकै माथिबाट पठाइदिएका कारण पनि काम गर्न सहज भएको उनी बताउँछन् । 'हामीले यति चाहियो, भन्नासाथ पठाइदिन्छन् । त्यसले पनि काममा गति दियो । राहतका लागि देशविदेशबाट हुँदैरिएर गोरखा आउने दातृ निकायको भूमिका पनि गोरखाको उद्धारका लागि अबिस्मरणी छ । उनीलाई एकद्वार नीतिको लगाम लगाएर व्यवस्थित गर्न सक्नु जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समिति(डिडिआरसी)को सबैभन्दा बहादुरी हो । 'सबै दातृनिकाय 'डोर टु डोर', ह्याण्ड टु ह्याण्ड गर्न खोज्ने । अनि हामीले 'वन डोर

गाज गएका छन् । विभिन्न देशबाट हातमा पैसा लिएर आएकाहरूलाई हाम्रो मापदण्डभित्र छिराएर पठाउन सक्नु हाम्रो सफलता हो । यस्तो अरु जिल्लामा भएको देखिएन । यसले गर्दा हाम्रो कामलाई 'माइलेज' दियो । हामी जति व्यवस्थित र बलियो देखिन्छौं, दातृ निकाय त्यति हामीलाई विश्वास गर्छ । त्यति नै आउन चाहन्छ । डिडिआरसीको नीतिमा रहेर गाउँमा जान सहमत हुने एनजीओ, आइएनजीओलाई समितिको तर्फबाट धन्यवाद दिनुछ । सुरुको दिनदेखि ७५ डलर हात हातमा दिन चाहने आइएनजीओलाई गोरखाको डिडिआरसीले अनुमति दिएन । बरु सरकारले बाँड्ने भनिएको १५ हजार रुपियाँ वा दुई बण्डल जस्ता पाता उनीहरूलाई बाँड्न लगाएर गोरखा डिडिआरसीले सरकारको करिब ३८ करोड रुपियाँ बचाएको दाबी गर्छ । 'हामीले गरेको अर्को महत्वपूर्ण काम के भने हिमाल पारि का सात र वारिका दुई गरी नौ वटा गाविसमा आइएनजीओमार्फत जस्ता पठाउन सफल भयौं । किनभने यदि हामीले १५ हजार रुपियाँ नगद दिएको भए, त्यहाँ कामै लादैनथ्यो । त्यहाँ जस्ता किन्दा दुई करोड लाग्थ्यो भने ढुवानी गर्दा १० करोड खर्च हुन्थ्यो । त्यो काम आइएनजीओलाई गर्न लगाइयो' प्रजिअ तिमल्सेना भन्छन् । विभिन्न जिल्लामा काम गरेर गोरखा आएका आइएनजीओका प्रमुख तथा प्रतिधिनहरूले 'गोरखा मोडल राम्रो छ' भनेको सुन्दा प्रजिअ तिमल्सेना दंग छन् । 'विभिन्न लेखकहरूले विभिन्न पत्रिकाहरूमा 'गोरखा मोडल राम्रो छ' भनेर प्रसंसा गरेको पढ्दा गर्व लाग्छ । हामीले अहोरात्र खटिएर गरेको काम बाहिरबाट कसैले हेर्दो रहेछ है भन्ने लाग्छ । खुशी लाग्छ' उनी भन्छन् । अनावश्यक रुपमा हौस्याउने मात्र भन्दा पनि गल्ती कमजोरी औत्याइदिनेहरूको खाँचो उनले महशुस गरेका छन् ।

भारतीय हेलिकोप्टरले धेरै सहयोग गर्‍यो । तर डिडिआरसीले तय गरेको योजना अनुसार गरेन । भण्डै सातदिनसम्म गोरखामा हेलिकोप्टर उडाएका माउण्टेन हेलिकोप्टरका पाइलट सुबेक श्रेष्ठ, जसले एउटा पाइलटको मात्र नभई स्वयंसेवकको भूमिका पनि निर्वाह गरेको थिए, उनको निधन हुनुलाई पनि उनले गहिरो दुखको रुपमा लिएका छन् । राहत सामग्री गाउँ गाउँ पठाउन फोरह्वील गाडीको माग जति गर्दा पनि पाउन नसक्नुलाई पनि उनले काम गर्दाको निमिठो अनुभवको रुपमा लिएका छन् । '१० अरब रुपियाँको राहत आउँछ । त्यसलाई गाउँ पठाउन दुई करोडको फोरह्वील गाडी माग्दा पनि पाउन सकिएन' उनी भन्छन् 'हामीले भनेको बेलामा हेलिकोप्टर नपाएकै हो । राहत सामग्री राख्न वायरहाउस बनाउन सकिएन । अर्को कुरा असारको १६ गते सरकारले १५ दिनभित्र बस्ती सार भन्छ । कति चुनौती हुन्छ ? पानी परिरहेको छ । हामीसंग बस्ती सार्न स्रोत साधन छैन । पूर्वाधार छैन । यसलाई मैले चुनौतीको रुपमा हेरेको छु । चुनौती हुँदाहुँदै पनि उद्धार तथा राहत वितरणलाई 'मोडल'को रुपमा विकास गर्न सक्नु ठूलो उपलब्धी हो । यसका लागि केन्द्रमा रहेका राजनीतिक नेताको पनि ठूलो भूमिका छ । 'पहिलो कुरा कमाण्डर दोस्रो कुरा टिमवर्क, तेस्रो कुरा राजनीतिक साथ र सहयोग, चौथो कुरा जनताको धैर्यता र साथ, सर कारको सहयोग, सद्भाव र विश्वास, जिल्लाका ठूला नेताको सहयोग, देशी विदेशी दातृ निकायको विश्वास, साथ र सहयोग नै हाम्रो सफलताको आधार हो' प्रजिअ तिमल्सेना भन्छन् 'यही हो गोरखा मोडल । यसले नै हामीलाई सफल बनाएको हो ।' गोरखालाई मोडल बनाएर अघि बढाउन सकिएकाले नै विभिन्न क्षेत्रमा काम गर्ने ठूला अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू पनि जिल्ला भित्रिएको उनले बताए ।